

vázku, jejichž výčet v závěru knihy autorka uvádí včetně jmen tvůrčích týmů a hereckého obsazení. Všechny dostupné materiály autorka zpracovala na DVD a čtenáři si tak mohou jednotlivé archiválie prostudovat podrobněji sami. Kromě materiálů zveřejněných již v knize DVD obsahuje např. také text televizního scénáře, kompletní znění článků a recenzí či samotný audiozáznam, ze kterého autorka čerpala pro přepis. K vytvoření konkrétní představy o vzhledu scény pomáhá také její 3D vizualizace, k jejímuž vytvoření byly použity moderní animační prostředky.

Klára Hanáková k rekonstrukci přistupuje skutečně pečlivě a z dochovaných materiálů se snaží vytvořit co nejpřesnější podobu dané inscenace, možná lépe řečeno konkrétního představení (upozorňuje i na konkrétní místa, kde kvůli špatné kvalitě audiozáznamu nebylo možné zachytit některá ze slov). Vzhledem k proměnlivému charakteru inscenace v závislosti na reakcích diváků lze předpokládat, že i jednotlivé reprízy se od sebe lišily, přestože základní scénář byl samozřejmě pevně dán. Oceňuji autorčinu zmapování Pospíšilovy tvorby, u něhož by mě ještě zajímalo propojení s Evženem Sokolovským a případně pojmenování společných či podobných režijních postupů, pakliže takové existují. Analýza inscenace *Na Pohádku máje* by kromě kontextu doby, prostředí alternativního studiového divadla a tendence inscenování zdramatizovaných či adaptovaných textů v rámci

nepravidelné dramaturgie získala ještě další rozměr.

Libor Vodička |
Josef Kovalčuk a Petr Oslzlý.
Společný projekt Cesty (křížovatký – jízdní řády – setkání)

Dokumentace a rekonstrukce projektu.
 Brno: JAMU, 2011. 315 s.

Víc než jen svědectví o sobě

Na naše poměry velkorosý publikační projekt Divadelní fakulty Janáčkovy akademie múzických umění vydal v roce 2011 další svědectví autorů a editorů Josefa Kovalčuka a Petra Oslzlého o českém studiovém divadle před rokem 1989. I tentokrát v typograficky úhledně zpracované brožované knížce s rozsahem více než tří stovek stran a několika desítek fotografií nalezneme snad vše, co potřebujeme znát o proslulém *Společném projektu Cesty (křížovatký – jízdní řády – setkání)*, jenž se na půdě domácího souboru Divadla na provázku a za hostování Divadla na okraji, HaDivadla a Studia Ypsilon uskutečnil na podzim orwellovského roku 1984.

Pro ty, kdo zatím netuší, připomeňme v úvodu, že projekt, který byl původně koncipován jako tvůrčí setkání

českých studiových divadel,¹ se stal uměleckým i občanským manifestem části tvůrčí generace narozené zhruba mezi rokem 1935 až 1955 (participace tvůrců Činoherního studia v Ústí nad Labem, Studia Beseda a Divadla Drak, s nimiž se na začátku – kromě výše zmíněných – ještě počítalo, se z různých důvodů neuskutečnila).

Kniha je rozvržena velmi přehledně a logicky, přičemž samotné „vyprávění“ tohoto příběhu (po nezbytných úvodních pasážích) šťastně směřuje od obecného kontextu, dobového a situačního, biografického a estetického, k rekonstrukci celého projektu. Ten se opírá jak o scénář, resp. scénáře k projektu, které jsou uloženy v archivu divadla Husa na provázku – Centra experimentálního divadla v Brně, tak o audiovizuální záznam finálního tvaru, jednoho z několika odehraných představení tohoto projektu před diváky. Součástí knihy je dále velké množství různých dobových dokumentů, fotografiemi ze zkoušek i ze samotné inscenace počínaje, přes kopie různých písemných materiálů vztahujících se k historii, přípravě a realizaci projektu, až po úřední ohlasy a vyjádření; nechybí půdorys scény Procházkovy sítě brněnského Domu umění, kde v této době „Provázek“ sídlil, vizualizace jeviště a hlediště atd., přičemž dokumentace končí přepisy recenzí a novinových referátů.

1 Pro úplnost připomeňme publikaci Bohumila Nekolného, jejíž čtvrtá kapitola (NEKOLNÝ 1991: 89–114) je založena na analýze a interpretaci téhož projektu *Cesty (křižovatky – jízdní řády – setkání)*.

Jak editoři publikace uvádějí na přebalu knihy, jejich cílem bylo „zdokumentování průběhu přípravy projektu, pojmenování tvůrčích postupů, a zejména jeho výsledného tvaru, který byl představený divákům“. Už jenom po letmém prolistování knihou vidíme, že tohoto cíle bylo dosaženo a je to důležité. Pro budoucího historika českého moderního divadla, který reflektovanou dobu neprožil, je kniha základním předpokladem k porozumění nejen historické situaci a divadelnímu kontextu v ní, ale především samotnému projektu, neboť jeho tvar, a zejména obsah je do velké míry těžko čitelný a chvílemi pro nás dnes na hranici sdělnosti. Jsme prostě jiná generace a prožíváme jiné „boje“. Samotné prameny, které máme k dispozici, byť mohou být sebevíc hodnověrné a úplné, do velké míry připomínají enigmatickou strukturu a bez průvodce-pamětníka, kterého nalézáme v této knize, bychom si často nevěděli rady. (Připomeňme ještě na tomto místě, že archiv DHNP je ve srovnání s jinými archivy divadel zásluhou Aleny Rajlichové vzorovou institucí.) Jazyk „inscenace“ (připusťme tento termín i s tím, že je nepřesný) je metaforický, a to do jisté míry především proto, že východiskem k němu bylo vyjádřit kolektivní pocity, generační výpověď, a přitom se vyhnout přímé srážce s režimem, uniknout cenzurnímu dohledu a případným postihům.

Z tohoto důvodu je velmi chválná i ta část publikace, která shrnuje recepci projektu. Vedle oficiálních

(dobový denní tisk) i méně oficiálních publikací (např. interní hodnocení či zápisy z diskusí) a vedle samizdatově vycházejících reflexí (pozoruhodně vizionářský Sergej Machonin), máme na mysli zejména kapitulu z diplomové práce Karla Krále (245–263), která byla jednou z prvních analýz inscenační poetiky Divadla na provázku.

„Příběh“ *Společného projektu Cesty (křižovatky – jízdni řády – setkání)* uzavírá studie Radky Kundorové „Mocenské strategie v kritickém ohlasu na *Společný projekt Cesty...*“, která metodou hodnou pozornosti (stručně ji můžeme vyjádřit jako pojmenování jednotlivých postojů a z nich vycházejících strategií) analyzuje kritické ohlasy, argumentaci, jazyková ustálení i stereotypy kritiků a jejich strategické „hry“, jež byly pro danou dobu příznačnými. Ukazuje se, že pro sledovanou historickou epochu je to jedna z možných cest, jež vede k pochopení, a především pak ke kontextuální interpretaci textů kritiků, kteří ve své době nemohli v oficiálních médiích zcela otevřeně pojmenovávat a hodnotit. Tato kapitola pak z logiky věci překračuje svědectví aktérů a účastníků a posouvá publikaci z žánru komentovaného dokumentu k teoretické práci.

V každém případě se jedná o další publikaci vycházející v rámci grantového projektu *Dokumentace a analýza tvorby brněnských studiových divadel*. Celý projekt sice oprávněně vzbuzuje námitku, že se jedná o sebevtvrzující petrifikaci vlastních úspěchů, to by nás však nemělo zmašť,

vždyť její základní metodou je heuristika – a to je cenné. Je to kniha potřebná, kvalitně vytvořená a má své místo v knihovně české teatrologie.

BIBLIOGRAFIE

NEKOLNÝ, Bohumil. 1991. *Studiové divadlo a jeho české cesty. Polemika o problémech, konfliktech a myšlení*. Praha: Scéna, 1991.

Eva Stehlíková | Judita Hoffmanová. Ctibor Turba. Inscenační a režijní práce v letech 1966–1990

Brno: JAMU, 2011. 162 s., 59 obr. příl.

Nebývá zvykem, aby diplomová práce vyšla tiskem a aby ji vydala jiná vysoká škola než ta, na níž byla obhájena. V případě Judity Hoffmanové a její malé monografie o Ctiboru Turbovi (viz diplomovou práci v informačním systému FF MU) se tak stalo k prospěchu autorky i jejího tématu. Není totiž žádným tajemstvím, že kritická reflexe díla této mimořádné osobnosti není dostatečná, mnohé důležité dokumenty jsou nedostupné a o Turbově práci v zahraničí víme málo. Judita Hoffmanová tak učinila první krok k zaplnění dalšího bílého místa na mapě české teatrologie.